

Landbrug og myndigheder – hvad skal der til for et godt samarbejde?

Godt samarbejde kræver et fælles problem, som *kun* kan løses i samarbejde og win-win situationer som fælles værdigrundlag.

Sociolog, ph.d.-studerende Anne Mette S. Langvad
Landscentret, Plan og Miljø
axl@landscentret.dk

Et fælles problem, som *kun* kan løses i samarbejde

At have et *fælles* problem er ikke, at man er *enige* om, hvad problemet er, men hvis det løses, har ingen af de involverede parter længere noget problem.

Nutidens miljøudfordringer og tilbagegang i biodiversitet samt de gradvise klimaforandrings indvirkning på miljøet giver landbrug og myndigheder et fælles problem.

Set fra et generelt myndighedsperspektiv virker generelle, ensartede krav og sanktioner over for landbruget ikke længere optimalt. Ensartede krav til f.eks. næringsstofreduktion kan diskuteres, når den samme mængde næringsstof spredt ud på to forskellige marker kan have forskellig effekt på fjorden 5-10 km Væk. Derudover er f.eks. miljøproblemer svære at kontrollere og sanktionere, fordi ”god miljøtilstand” ofte ikke måles samme sted, som problemet opstår. Derudover er det svært at bestemme, om problemet er opstået på den ene eller

den anden side af et skel.

Disse nye udfordringer gør det vanskeligt for myndighederne at opretholde deres forpligtigelser. Det kan være grunden til, at det er skrevet i EUs Vandramme- og habitatdirektiver, at der skal arbejdes med en ny form for regulering, som sker i kraft af dialogbaserede og involverende samarbejder med naturens forvaltere.

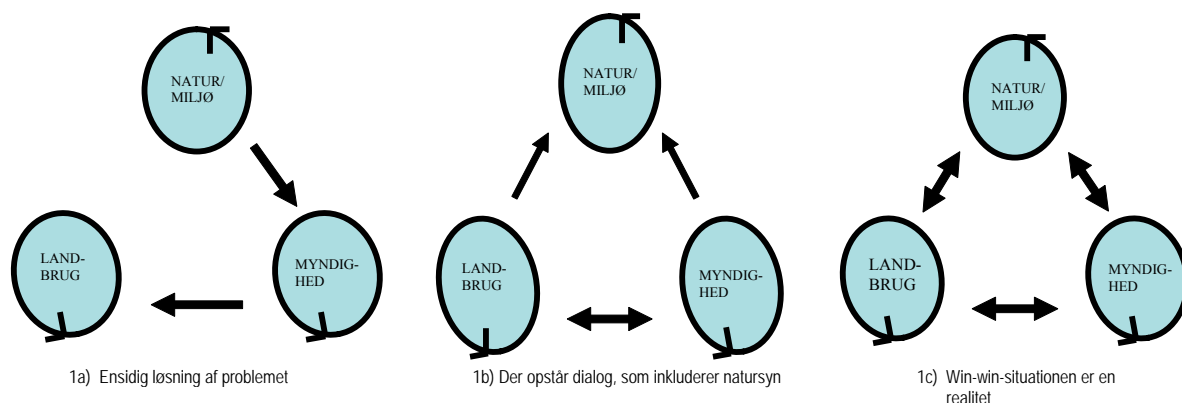
Selvom de lokale og nationale myndigheder i Danmark snart har opbrugt den kapacitet, der har ligget i generel regulering, hersker der en vis skepsis for en ny, dialogbaseret reguleringsform. F.eks. er resultaterne af tidligere forsøg på selvforvaltning og dialog i forbindelse med pesticidhandlingsplanerne grundlag for manglende tiltro til erhvervet.

Hidtil har dansk landbrug accepteret en generel og ensartet regulering af landbrugene. Det kan skyldes, at princippet om kollektiv, ensartet hæftelse historisk har været en udviklingsmotor for landbrugserhver-

vet. I takt med større fokus på landbrugets produktionsgrundlag som natur og miljø, spredes der i sektoren en erkendelse af et mis-match mellem generelle krav om f.eks. næringsstofreduktion og de lokale muligheder for at opretholde en god natur- og miljøtilstand. En ”god tilstand” er simpelthen ikke defineret ved gødskning 10% under norm, ligesom mere regulering af samme art betyder enden på produktionen.

Selvom landbruget erkender behovet for ændret regulering, er store dele af erhvervet fortsat kritiske overfor en dialogbaseret og involverende reguleringssteknik. Hvis vi involverer os i samarbejdet, bidrager vi så indirekte til endnu strengere regulering af erhvervet fremover?

Myndigheder og landbrug er i et dilemma: Det er nødvendigt at samarbejde på en ny måde lokalt. Fordi der ikke er opbygget gensidig tillid til, at en god natur- og miljøtilstand kan nås gennem involvering og dialog, opretholder myndigheden gene-

Figur 1. Forløbet fra ensidig tilpasning til win-win-situation.

rel regulering som virkemiddel. Generel regulering er ikke optimal i forhold til at imødekomme naturens og landbrugserhvervets behov, hvorfor den spreder yderligere mistillid til myndighederne i landbruget. Da enhver myndighed skal måles på evnen til optimal regulering af samfundets samlede behov, er situationen uholdbar og samarbejdet nødvendigt.

Et fælles værdigrundlag baseret på win-win situationer

At have et *fælles* værdigrundlag er ikke at have *ens* værdier. Erkendelsen af, at landbrug og miljø- eller naturmyndigheder ikke skal sætte lige stor pris på ”høje udbytter,” ”sigtedybder” eller ”biodiversitet” for at samarbejde på et fælles værdigrundlag, er afgørende for at samarbejdet bliver godt og udviklende.

For *natur*myndigheden er et vandløb en habitat - et bosted for planter og dyr; for *vand*myndigheden er vandløbet derimod en recipient - en modtager af skadelige næringsstoffer. For landmanden er vandløbet måske blot en mulig kanal for at komme af med overskydende vand fra dyrkningsarealet.

Det ene synspunkt er ikke

mere sandt end det andet, og værdier knytter sig til den funktion, som tingene har for forskellige personer. De forskellige synspunkter fuldstændiggør hinanden frem for at udelukke hinanden. Det kommer til udtryk i win-win-situationen, det vil sige den situation, som lønner sig, rummer fordele og tilfredsstillende alle involverede parter.

Pointen kan vises med et eksempel fra virkeligheden og med pileagrammerne i figur 1:

1a) Ofte er landmænd forhindret i at lade køer, som græsser nær et vandløb, drikke fra vandløbet. Myndighederne stiller krav om hegning for at undgå nedskred af brinkerne i åen. Som tiden går, vil området begynde at gro til, og naturen vil gradvist ændres væk fra lysåben natur.

1b) Det viser sig at være et problem for både myndighedernes og landmændenes oplevelse af naturkvalitet og giver anledning til, at de mødes i ådalen til en dialog på win-win-situationens præmisser. Terrænet i ådalen skrâner således, at kvæget med al sandsynlighed vil nøjes med at gå ned ét helt bestemt sted for at drikke.

På dette sted kan anlægges beskyttende foranstaltninger.

1c) Der bliver igen mulighed for vanding af kvæg i åen; myndigheden opfylder sine miljø- og naturmæssige reguleringsforpligtigelser; naturen har god miljø- og naturtilstand. Landmændene sparer arbejdet med at køre vand til kvæget og kan nyde den lysåbne natur.

Enighed om niveauet for organisering og kriteriet for succes

For at samarbejdet kan fungere, skal der være enighed om, at det fysiske/biologiske grundlags tilstand afgør spørgsmålet om succes. Samtidig skal organisering af samarbejdet matche problemet: Er problemet næringsstofoverskud i et åløb, skal samarbejdet ske på afstrømningsområdeniveau. Er problemet drikkevandskvalitet, skal organiseringen ske på grundvandsområdeniveau. Er problemet habitat- og fuglebeskyttelse, må organisering ske om den vig, marsk, ådal, hvor dyrelivet er. Det betyder, at landmændene også skal organisere sig i indbyrdes samarbejde. ■